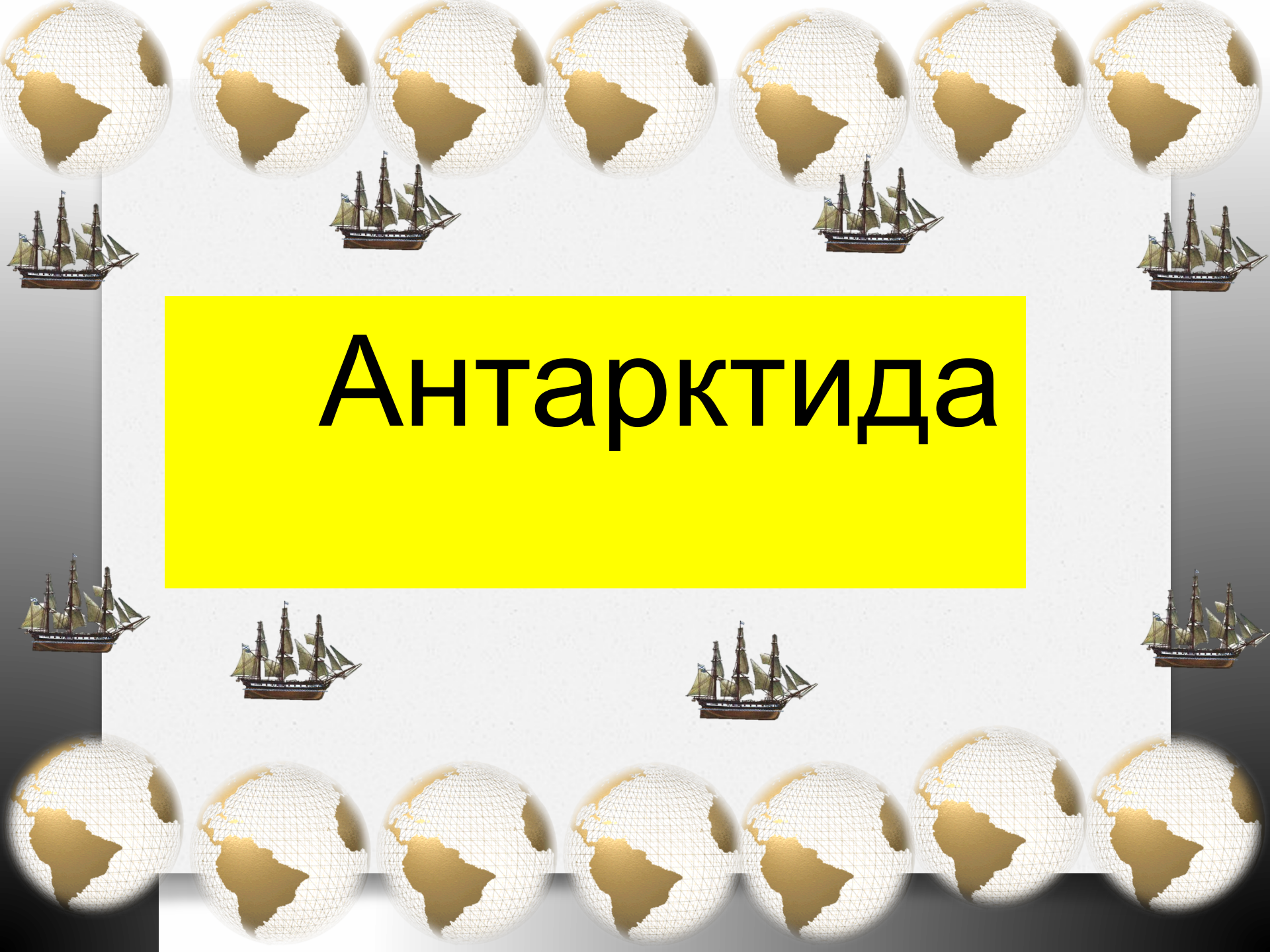
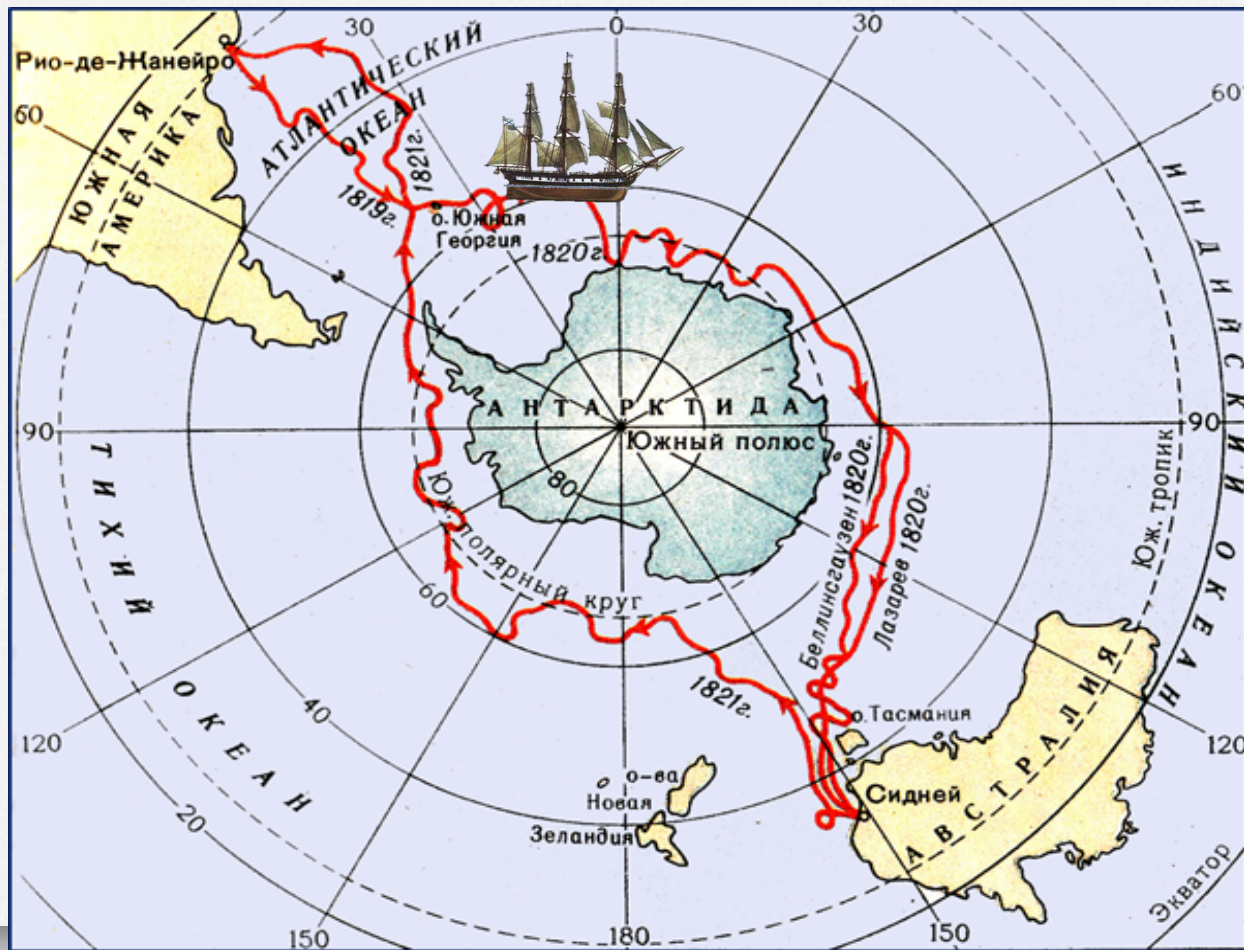

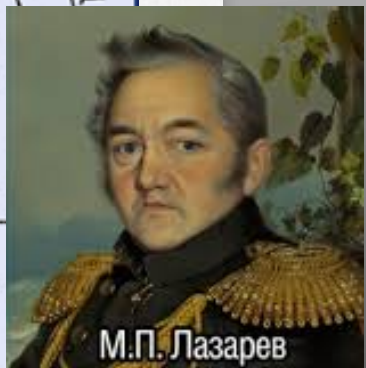
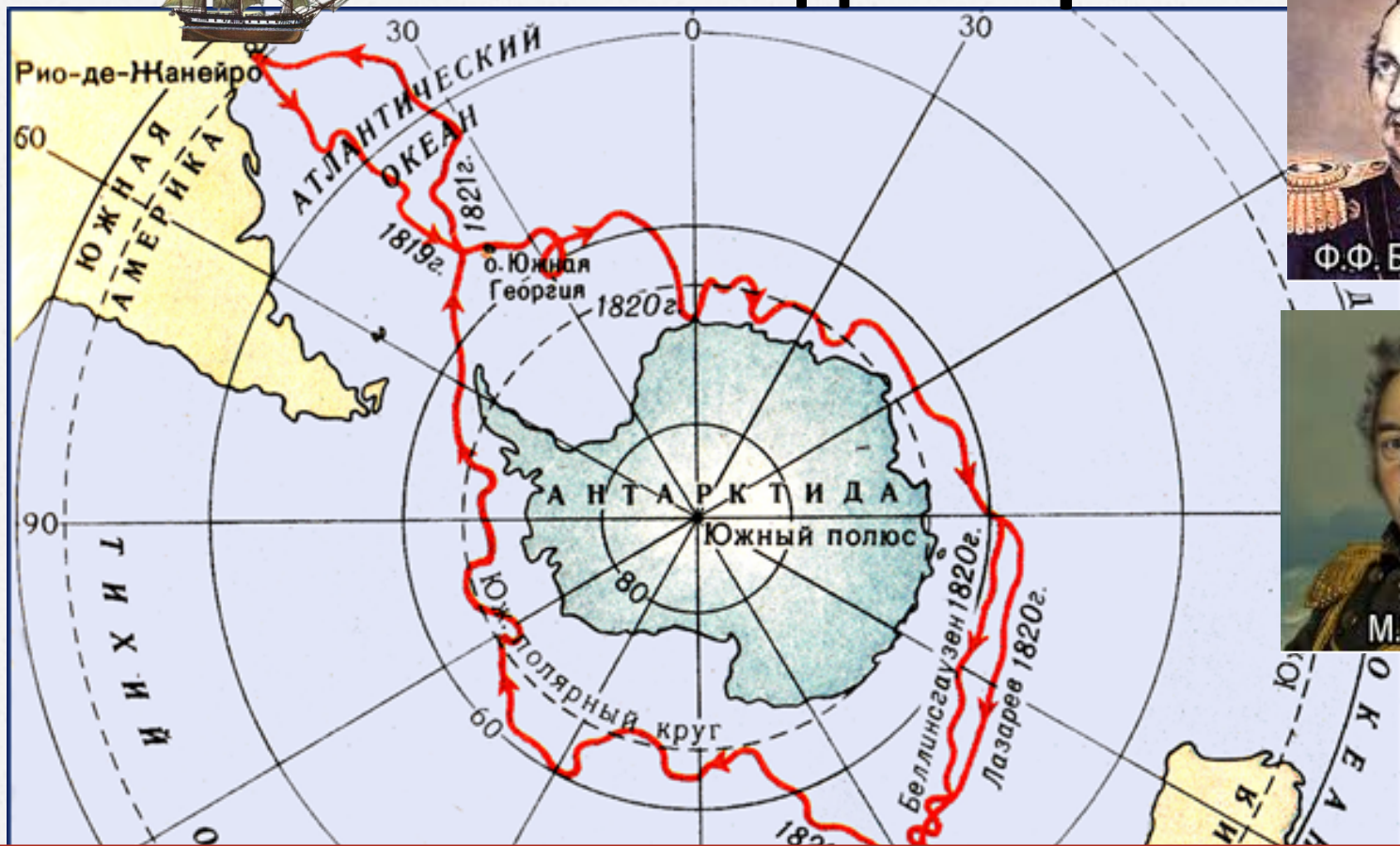
Антарктида

1. Антарктида материгин ачылышын жана изилдөөлөрүн биринчи жолу кайсы окумуштуулар изилдеп ачкан?

Материктин ачылышы, аны изилдөөлөр

Ф.Ф. Беллинсгаузен, М.П.Лазарев «Восток» жана «Мирный» кемелери менен 1820-жылдын 28-январында материктин жээктерине биринчи болуп жеткен

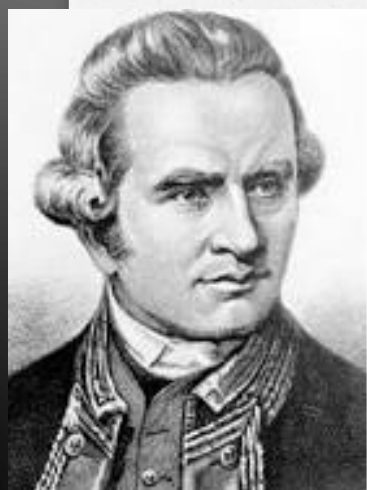
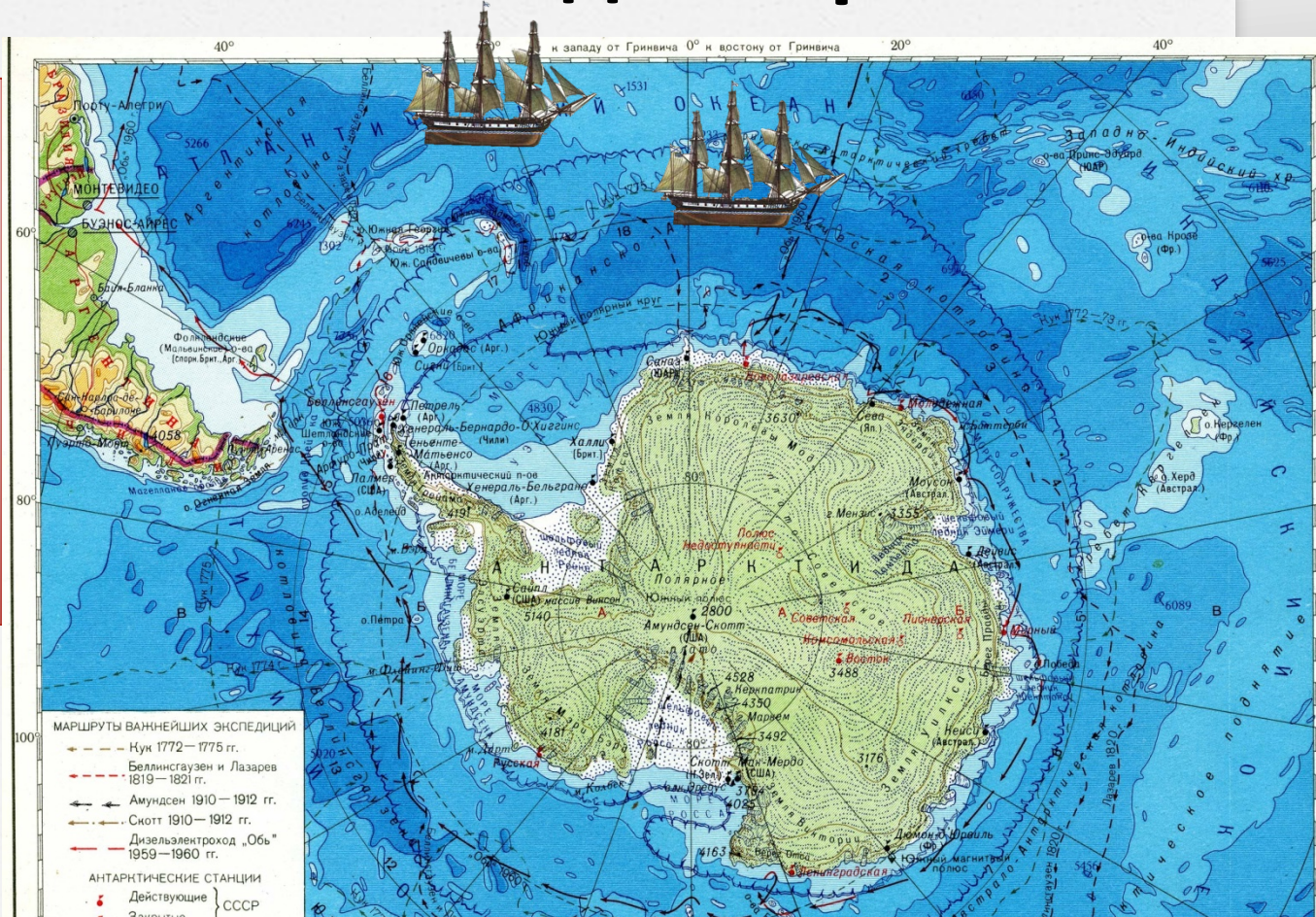
2. Джеймс Кук Антарктида материгине жеткенби?

Материктин ачылышы, аны изилдөөлөр

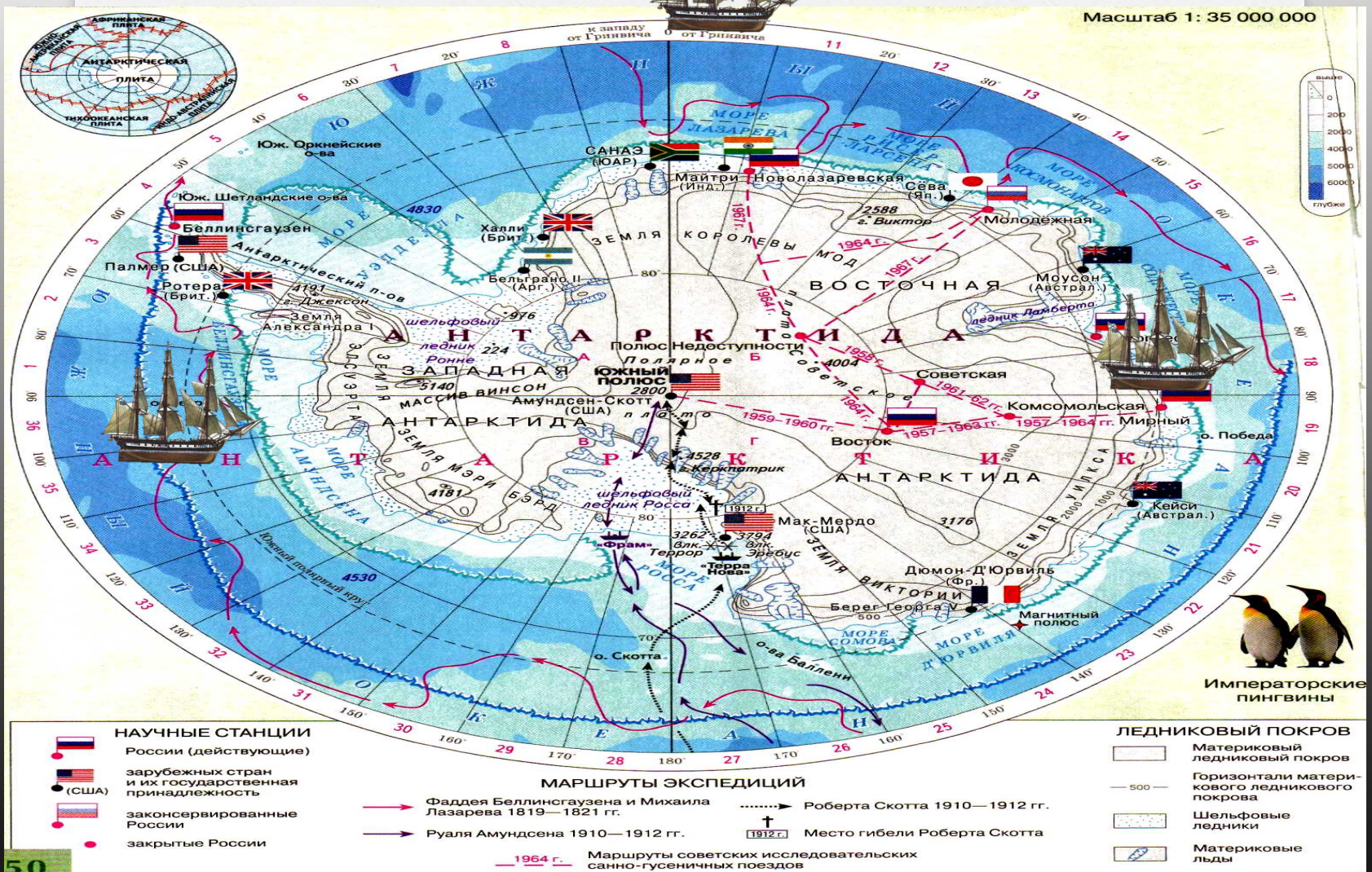

Түштүк уюл
жакта
материк бар
экенин
окумуштуулар
божомолдоп
келишкен

XVIII-кылымдын экинчи жарымында
Джеймс Кук материкке эки ирет
жакындаган. Бирок жеткен эмес.

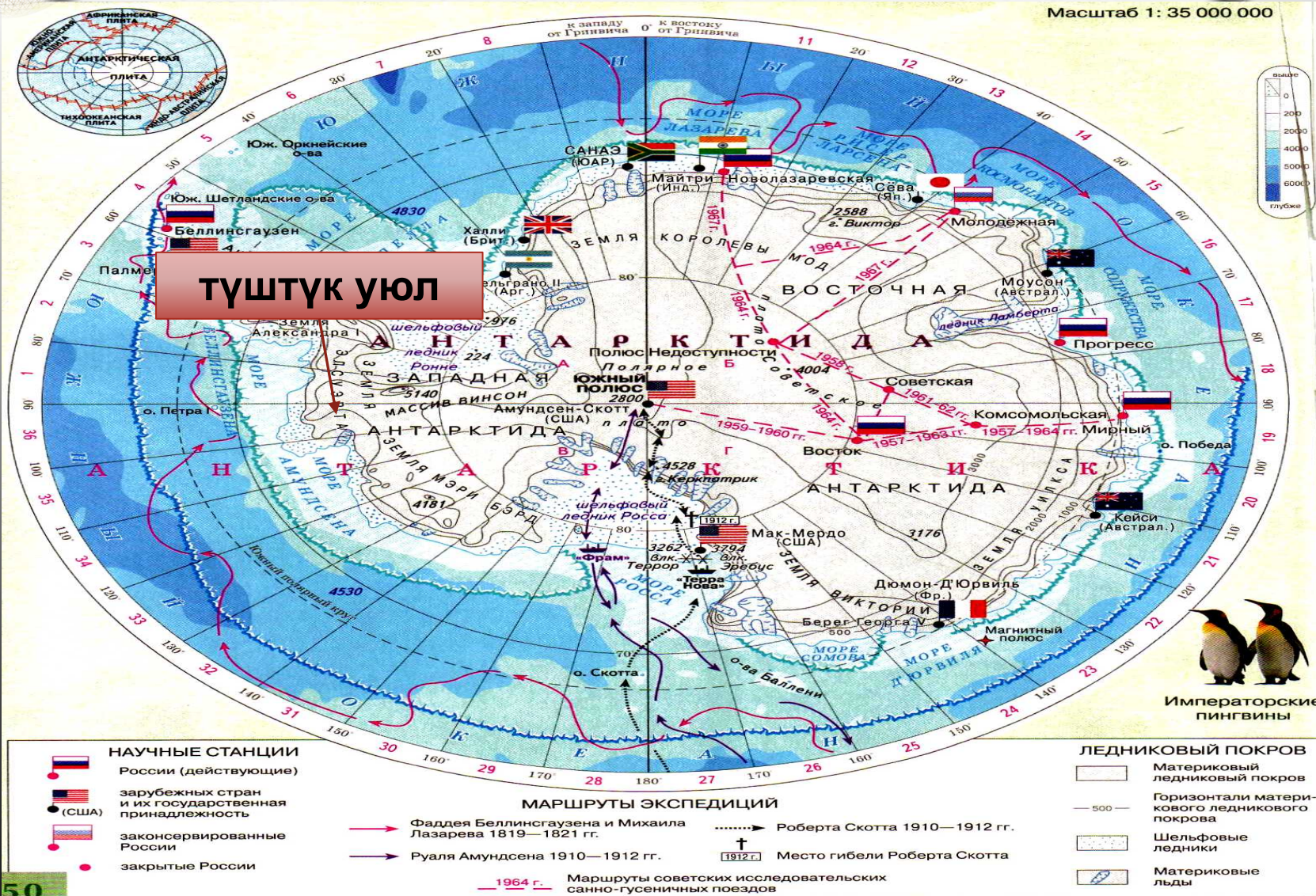
3. Антарктида материгинин аянты канча ?

Аянты 14 млн. км кв

Масштаб 1: 35 000 000

Жер шарынын түштүк уюлунда жайгашкан эң суук материк?

5. Антарктида деген сөз
эмнени билдирет?

**Гректин «анти»деген
сөзүнөн алынган,
кыргызча каршы деген
сөздү билдирет.
(Арктикага)**

Түштүк Америка
материгине саякат

Тема: Түштүк Американын физикалык-географиялык абалы, ачылышы жана изилдениши

Сабактын максаты:

1. Түштүк Американын физикалык-географиялык абалы, ачылышы жана изилдениши боюнча маалымат алышат.

2. Түштүк Американы изилдөө менен картадан географиялык абалын аныктап контур картага жазышат.

3. Сабак учурунда бири-бирин сыйлоого жана берилген тапшырмаларга кативдүү катышуугу тарбияланышат.

П Л А Н:

- 1. Материктин физикалык -географиялык абалы.
- 2. Материктин четки тумшуктары.
- 3. Материкти изилдөө.
- 4. Рельефи жана кен байлыктары
- 5. Материктин негизги өзгөчөлүктөрү.

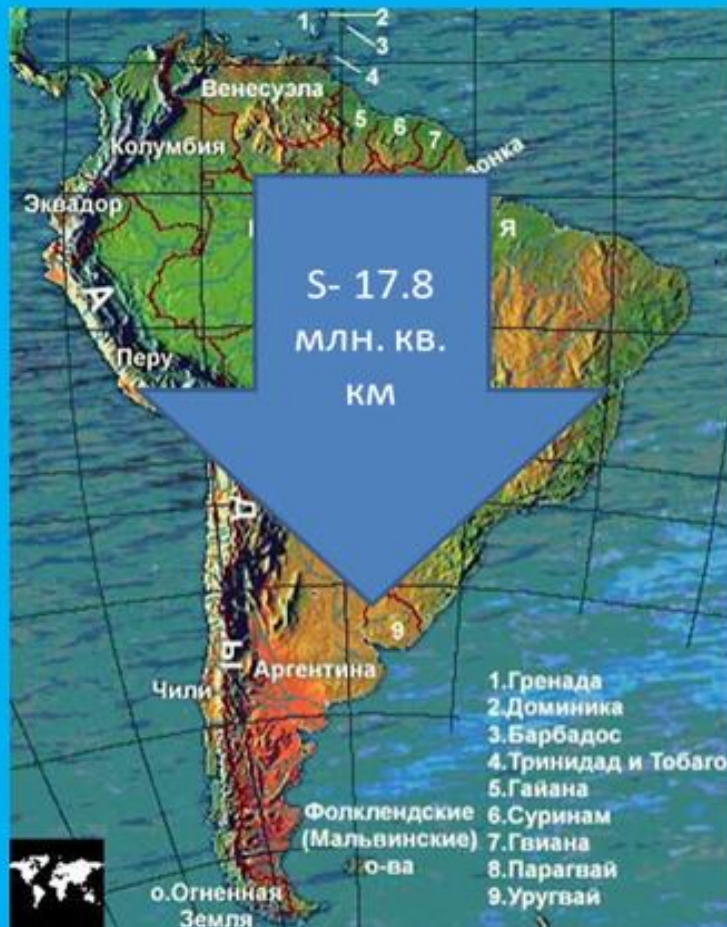

Материктин физикалык-географиялык абалы.

- Түштүк Американын аянты- 17,8 млн км²
- Түндүктөн түштүккө карай - 7150 км.
- Батыштан чыгышка карай - 5150 км.
- Антарктидадан Т.Американы 1000 км узундукта болгон Дрейка кысыгы бөлүп турат.
- Панама каналы Түндүк Америка менен бөлүп турат.

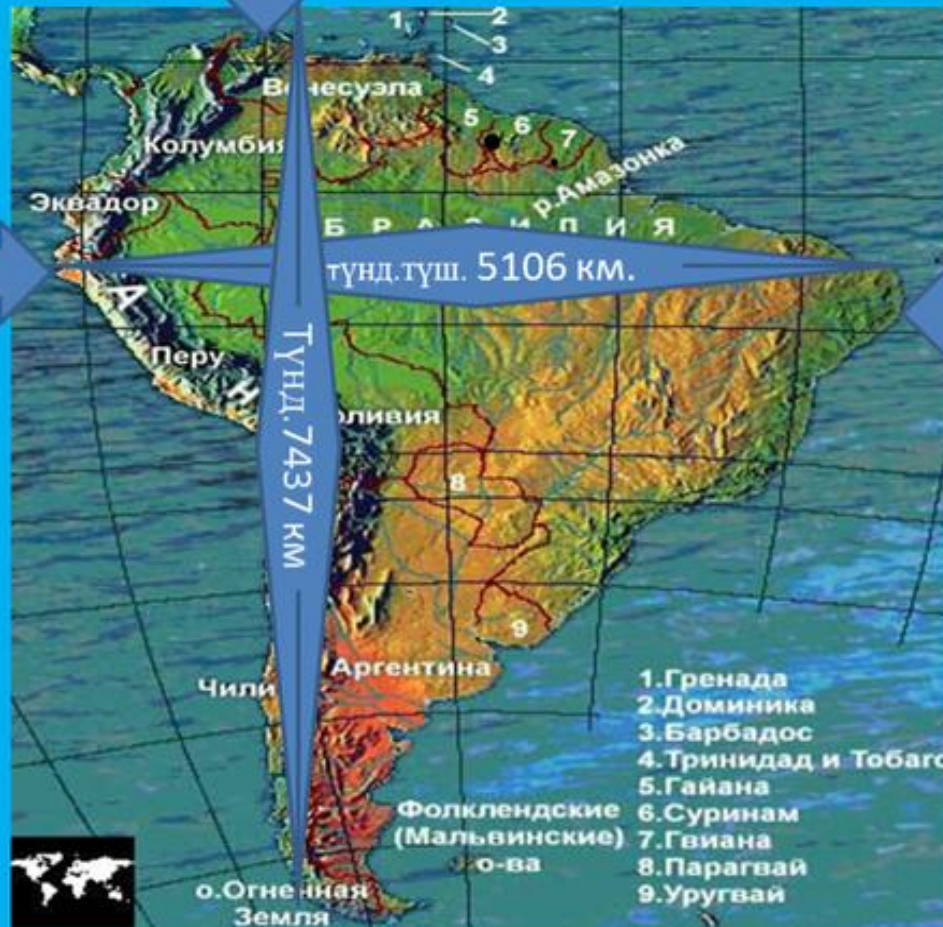
Түштүк Америка

- Т.Америка толугу менен батыш жарым шарда жайгашкан. Маалыматтарга караганда географ. Т.Американын жаратылышынын көп кереметтеринин каардуу кубулуштарынын материги деп аташат

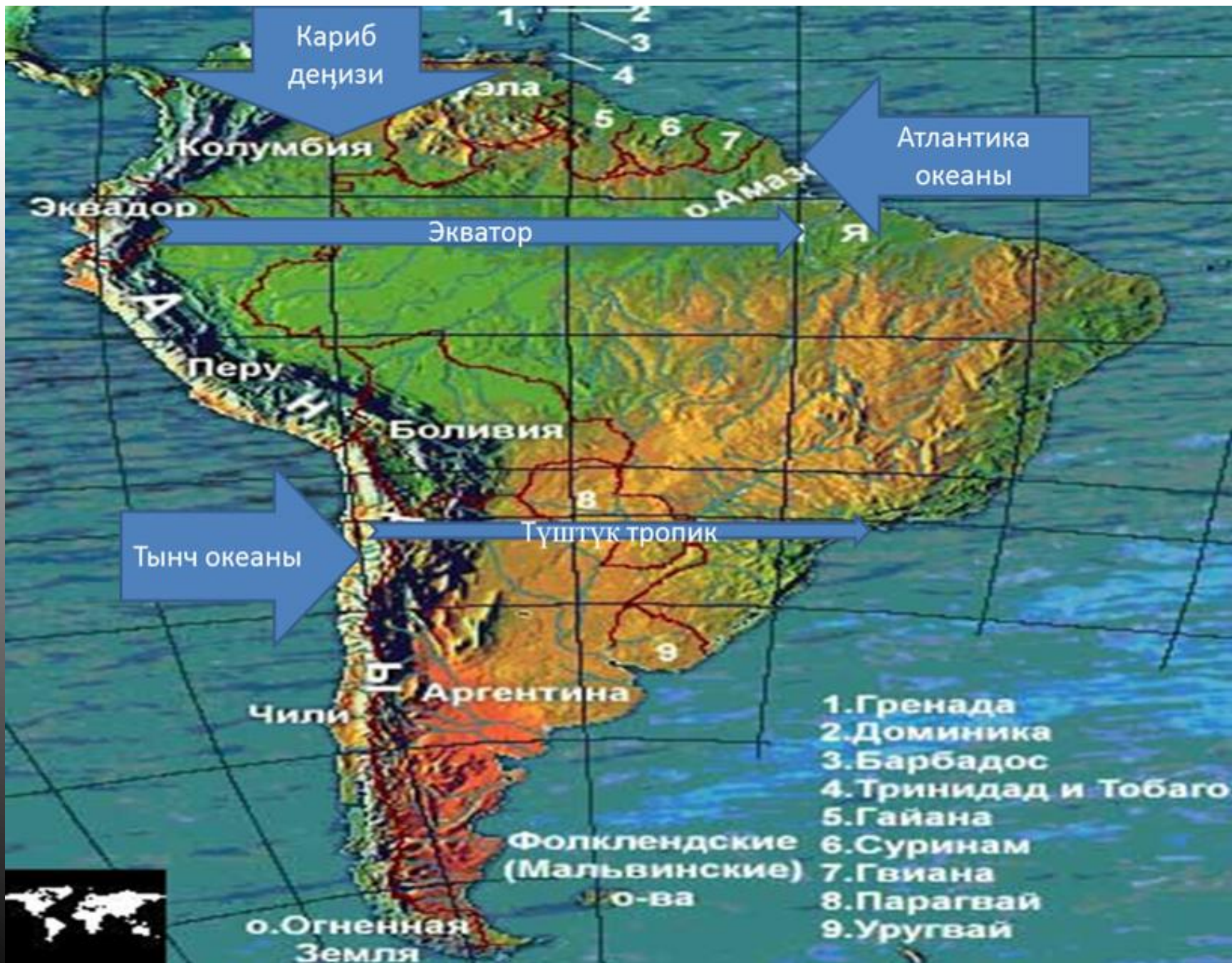
Т.Гальинас $12^{\circ}25' \text{сш}$
 $,71^{\circ}35' \text{з.д.}$

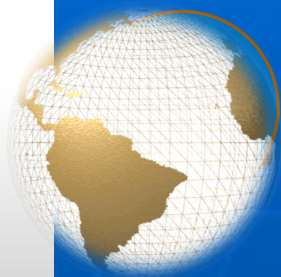
т.Париньяс
 $4^{\circ}40' \text{ю. ш.}$
 $81^{\circ}19' \text{з. д.}$

т.Кабу-Бранку
 $7^{\circ}09' \text{ю.ш.}$
 $34^{\circ}46' \text{з.д.}$

т.Фроуорд $53^{\circ}54' \text{ю.ш.}$
 $71^{\circ}18' \text{з. д.}$

Рельефи жана кен байлыктары

Рельефи:

Рельефи ар түрдүү
Эң бийик жери-Аконгагуа
чокусу 6980 м.
Эң төмөн жери- Вальдес
ж.аралында 40 м.
Орточо бийиктиги- 580 м.
Гвиана, Анды,Бразилия
сыяктуу бийик тоолор
бар.

Кен байлыктары:

- Жез,калай, темир
рудалары.
- күмүш,
молибден,алмаз,
- Нефть, жаратылыш
газы ж.б.

Рельефи жана кен байлыктары

Рельефи:

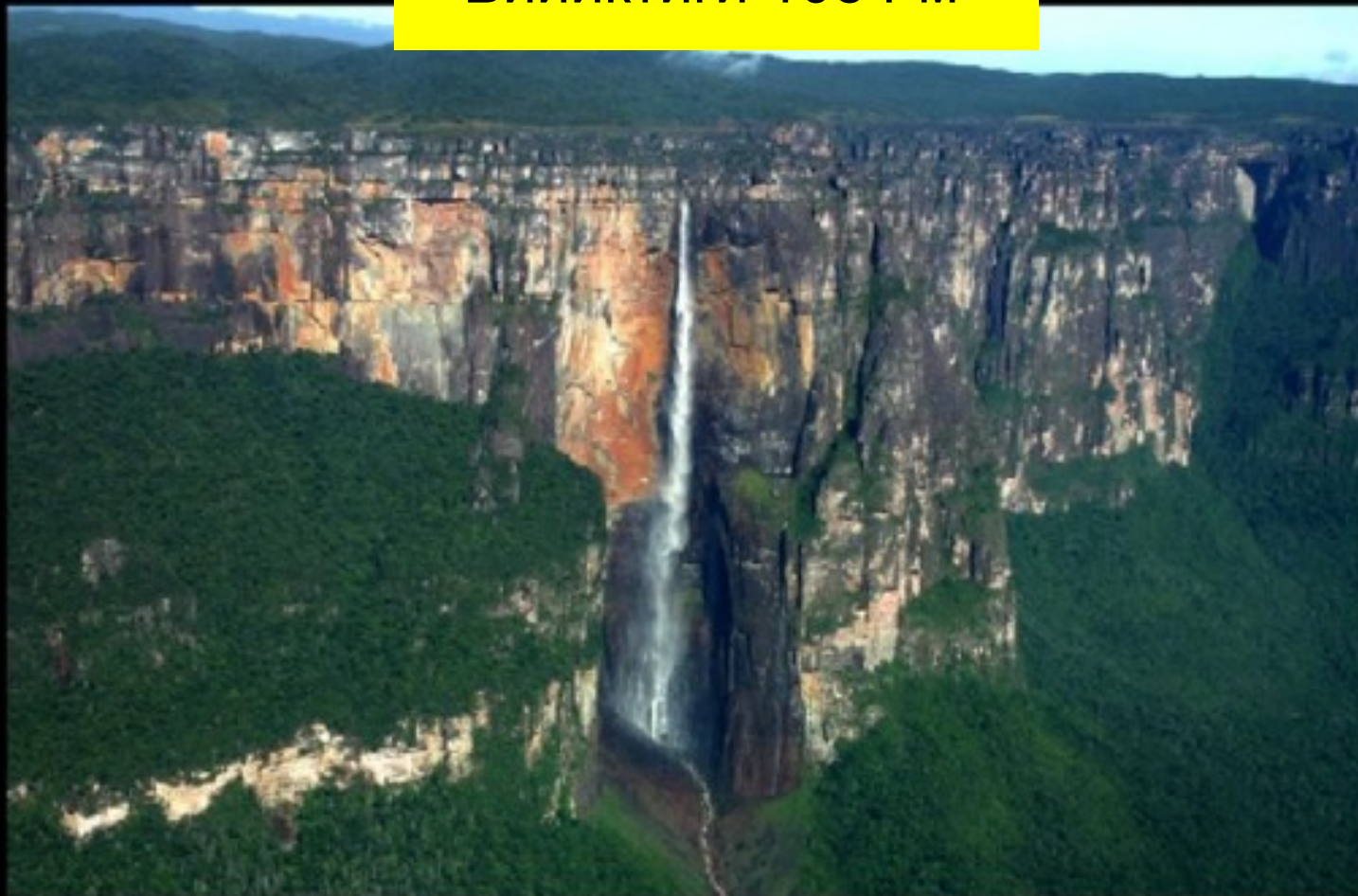
Рельефи ар түрдүү
Эң бийик жери-Аконгагуа
чокусу 6980 м.
Эң төмөн жери- Вальдес
ж.аралында 40 м.
Орточо бийиктиги- 580 м.
Гвиана, Анды,Бразилия
сыяктуу бийик тоолор
бар.

Кен байлыктары:

- Жез,калай, темир
рудалары.
- күмүш,
молибден,алмаз,
- Нефть, жаратылыш
газы ж.б.

Эң бийик шаркыратма Анхель

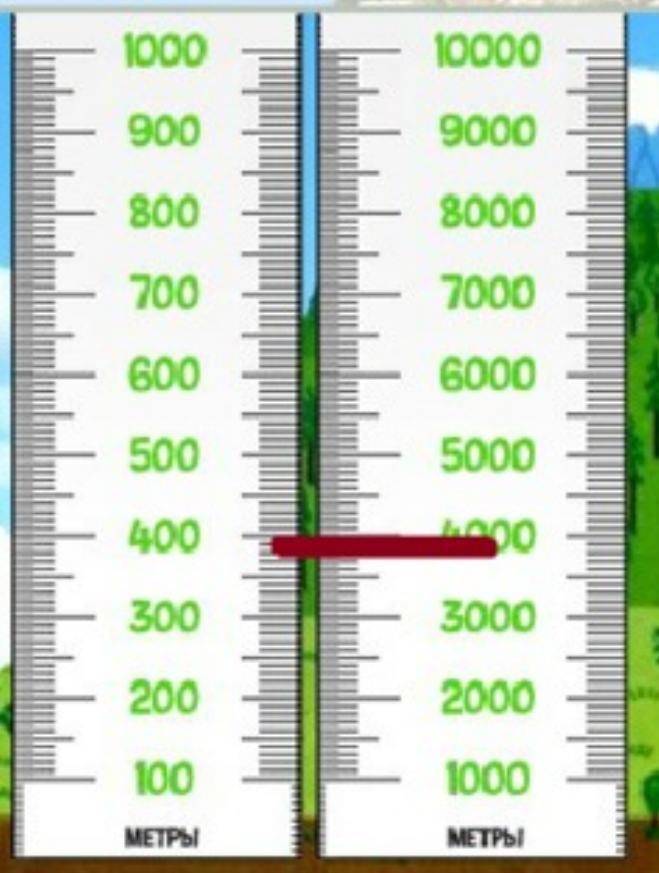
Бийиктиги 1054 м

Angel Falls

Эң бийиктикте Титикака көлү

На какой высоте - самое высокогорное судоходное озеро Титикака?

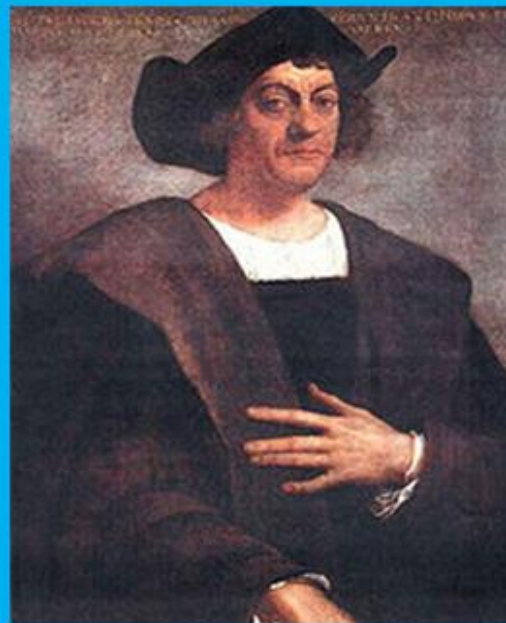

Түштүк Американы ачуу жана изилдөө тарыхы

Христофоор Колумб	1492-жылы Атлантика океанын кесип өтүп, материкти ачкан. Биринчи сүзүүсүндө Түштүк Американын жээктери аркылуу сүзгөн.
Америго Веспуччи	Америка - бул материк экенин далилдеген. Эки жолу саякат жасап, материктин жаратылышын баяндап жазган
Александр Гумбольдт	Биринчи жолу геологиялык картаны түзгөн, жаратылышты изилдеген. Бийик алкактуулук идеясын негиздеген немец окумуштуусу.
Н.Г.Рубцовдун жана Г.И.Лангсдорув	Түштүк Американын американын жаратылышын, калктын турмуш-тиричилигин изилдеген.
Н.И.Вавилов	материкке жасаган саякатында кээ бир маданий өсүмдүктөрдүн келип чыгышын изилдеген. М: картошканын, фосолдун өскөн аймактарын аныктаган.

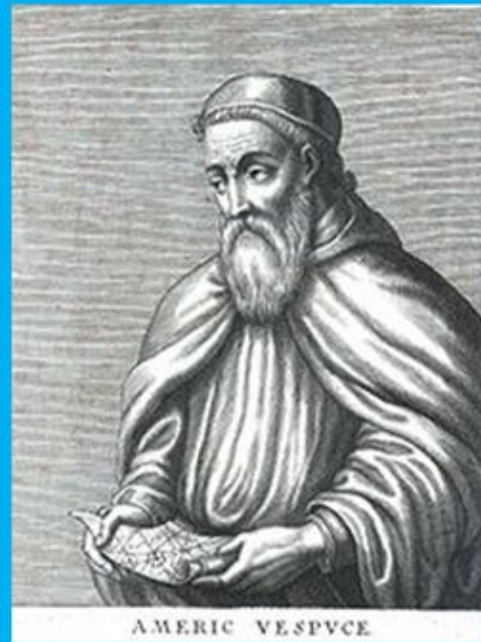
Американын ачылышы.

- 15-к. акырында-16-к. баш. Улуу географиялыгу ачылыштар ачыла баштаган.
- Айрым саякатчылар-Индия менен Кытайга баруучу жолду издеп табууга аракет жасашкан. Х. Колумб 1492-ж. батышты карай сүзүп баратканда жолунан жаны аралдар жана Америка континенти ачылган. Ал пассат агымдарын жана Саргосс денизин ачкан.

Т. Американы изилдөө.

- Христофор Колумбдун ачылышынан кийин , *Америго Веспуччи* жаны дүйнө бөлүгү Т.Америкага 2 жолу экспедиция уюштурган.

Изилдегендер

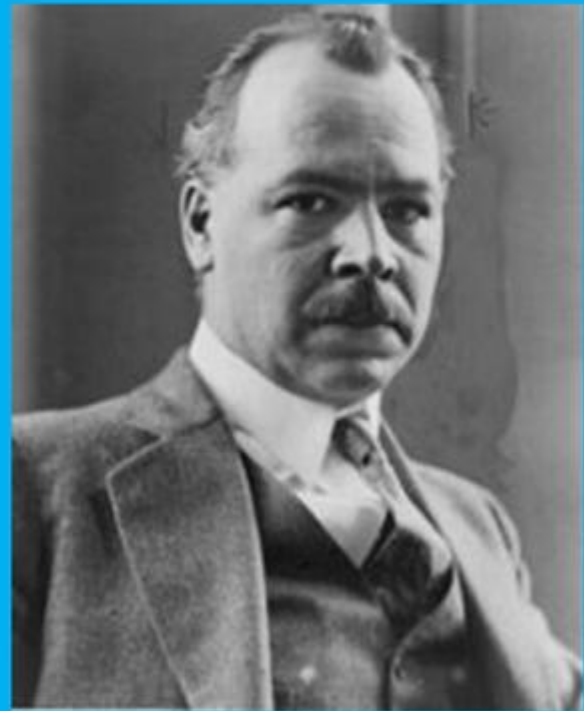
- Жаны жерлерге барган экспедицияга катышып, биринчилерден болуп жазган Т.Американын жаратылышын изилдеген алгачкы немец окумуштуусу геог. Александр Гумбольд болгон. (*экинчи Колумб*).

- *Ал материктин жаратылыш өзгөчөлүктөрүн, геол. картасын батыш материкке өтүүчү муздак агымды, жээк бойлорундагы аймактардын климатына тийгизген таасирин изилдеген.*

- *17-18-к.к. француз ботаниги Э.Бонплан менен бирге Түштүк Американын жаратылышын изилдөө үчүн экспедиция уюштурган.*

□ Ботаник Н.И.Вавилов
Туштук Америкага
экспедиция жасаган
маалда маданий
өсүмдүктөдүн жана
анын ичинен
картошканын,
томаттын, фасолдун
борборлорун
аныктаган.

Орус окумуштуулардын салымы.

- 19-к. башында Бразилияда Н.Г.Рубцовдун жана Г.И.Лансдорвдун жетекчилиги менен орус экспедициясы иштеп, Бразилия бөксө тоосунун ички аймак аймактарынын жаратылышын жана жергиликтүү калктын турмушун изилдеген.*

Контур карта менен иштөө:

Контур карта менен иштөө:

1. Контур картага түштүк Американын 4 четки чекитин жазгыла?
2. Түштүк Америка материгинин эң узун дарыясын жазгыла.
3. Анхель шаркыратмасын жазгыла.
4. Түштүк Американын Анды тоосун жана Аканкагуа чокусун жазгыла.

БЫШЫКТОО:

«Блиц сандар» менен
иштөө

17,8

5150

4

6980

40

1054

1492

9000

5

7150

ЭҢ, ЭҢ, ЭҢ.....

1. Дүйнөдөгү эң нымдуу материк?
2. Дүйнөдөгү эң бийик шаркыратма?
3. Дүйнөдөгү эң чоң ойдүң?
4. Дүйнөдөгү эң суусу мол дарыя?
5. Дүйнөдөгү эң деңиз деңгээлинен бийик жайгашкан көл?

Үй тапшырма:

- **1. 127-131-беттерди окуп келүү.**
- **2. Түштүк Америка материгинин четки тумшуктарын, рельефин, кен байлыктарын контур картага толук түшүрүп келүү.**

Баалоо:

Сабакка активдүү катышкан жана берилген тапшырмаларды туура аткарган окуучуларды баалоо.

A low-angle photograph of a field of yellow and orange flowers against a bright blue sky with a sunburst effect. The sun is positioned in the center, creating a starburst pattern. The flowers are in the foreground, and the background is filled with more flowers and green foliage.

**Көңүл
бурганыңыздарга
рахмат!**